

สกุ๊ปพิเศษ

๑ ทีมข่าวภูมิภาค

ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ รวมถึงบุคลากรจากภาครัฐ การหนุนเสริมให้ “ชุมชนท้องถิ่น” ที่ถือเป็นฐานรากที่สำคัญของประเทศ มีความเข้มแข็งและรู้เท่าทันสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงก่อเกิดการรวมตัวของคนในชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยมีจุดหมายร่วมกันคือ “ชุมชนต้องนำอยู่อย่างยั่งยืน”

“ชุมชนบ้านหนองโรง” ต.หนองโรง อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ถือเป็นตัวอย่างที่ชุมชนที่สามารถรวม

‘บ้านหนองโรง’ ต้นแบบชุมชนที่เข้มแข็งจากฐานราก

นายก อบต.หนองโรง

ตัวกันพัฒนาท้องถิ่นจนประสบความสำเร็จ และปัจจุบันถูกยกเป็น ศูนย์เรียนรู้ชุมชนนำอยู่ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุน มีชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายเรียนรู้กว่า 20 ตำบล

ก่อนที่บ้านหนองโรงจะเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ทุกวันนี้ “นายกณะจ๊ะ” หรือ นายสุวรรณวิชช์ เปรมปรีดิ์ นายก อบต.หนองโรง ได้อ้อนอดีตให้ฟังว่า เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นพื้นที่ป่า ปัญหาสำคัญที่เจอคือ การบุกรุกป่าชุมชนของนายทุน เพื่อมาทำไร่มันสำปะหลัง และไร่อ้อย จากเมื่อ 20 ปีก่อนมีกว่า 7 พันไร่ จนขณะนี้เหลือเพียง 1 พันไร่เศษ และยังเกิดปัญหา

เรื่องสารเคมีจากการเกษตรปนเปื้อนในแหล่งน้ำด้วย น้ำกิน น้ำใช้ ไม่สามารถให้ประโยชน์ได้

“จากปัญหาที่เกิดขึ้น ได้ขอความคิดเห็นจากชาวบ้าน พร้อมเล่าถึงปัญหา ซึ่งชาวบ้านก็เห็นด้วย เพราะส่งผลโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวันของพวกเขา เช่น น้ำในแหล่งน้ำชุมชน ที่เคยใช้ได้นี้ก็ไม่สามารถใช้ได้ เนื่องจากปนเปื้อนสารพิษ รวมถึงของป่า เช่น พืชสมุนไพรเห็ดป่า ที่เคยหาได้อย่างเมื่อก่อน ก็ลดลงอย่างน่าใจหาย”

นายก อบต.บ้านหนองโรง อธิบายต่อว่า เมื่อชาวบ้านเขาเห็นด้วย จึงเลือกใช้ “ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน” เป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อน เพราะชาวบ้านที่มีพื้นเพผูกพันและคุ้นเคยกับป่าชุมชนแห่งนี้ จากนั้นมาตั้งเป็นเวทีเสวนาชาวบ้าน มารับรู้ถึงปัญหา และแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยใช้แนวทาง **เรื่องการอนุรักษ์และรักษาป่าชุมชน**เป็นตัวนำ ที่มีตั้งแต่ระบบการจัดการป่าและสิ่งแวดล้อม โดยมีการตั้งคณะกรรมการที่มาจากชาวบ้าน มาออกกฎระเบียบ อาทิ ถ้าตัดไม้จะต้องเสียค่าปรับตั้งแต่ 1 พันบาทขึ้นไป โดยดูที่ขนาดหรือหากจะจับสัตว์โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอย่างมากมาย ก็ควรจับแต่พอกิน ไม่ซุกซนที่อาศัยของแย้ ใช้เฉพาะอุปกรณ์จับดักเท่านั้น

“นอกจากนี้ยังมีระบบอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ที่ออกลาดตระเวนทุกเดือน ปัจจุบันนี้ไม่มีปัญหาการลักลอบตัดไม้แล้วจริงใช้ชาวบ้านที่เลี้ยงวัวในพื้นรอบป่ามาเป็นอาสาสมัครแทน เมื่อพวกเขาเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในพื้นที่ป่า เขาก็จะแจ้งให้คณะกรรมการป่าชุมชนรับทราบทันที นอกจากนี้ยังส่งเสริมปลูกฝังการอนุรักษ์ตั้งแต่ระดับเยาวชน โดยมีการตั้งกลุ่มทำกิจกรรมกับคณะกรรมการ ที่มีทั้งการปลูกป่า การเป็นมัคคุเทศก์

น้อยป่าชุมชน ที่เป็นทั้งวิทยากร และฐานความรู้เคลื่อนที่ที่สามารถบอกได้ว่า ต้นไม้ชนิดไหนพื้นถิ่นอะไร มีสรรพคุณทางยาอย่างไร จนได้รับรางวัล ลูกโลกสีเขียวเมื่อปี 2549 มากแล้ว”

นายกณะจ๊ะ กล่าวอีกว่า เมื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนได้ผลเห็นเป็นรูปธรรม ก็มาระดมความเห็นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอีกครั้ง โดยให้แต่ละชุมชนย่อย โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ไปสำรวจปัญหาชุมชนของตนเองว่ามีอะไรบ้าง กลายเป็นจุดขยาย นำไปสู่การรับรู้ถึงปัญหา เช่น เรื่องสวัสดิการชุมชน ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เรื่องปัญหาเรื่องปุ๋ย และสารเคมีก็จัดแมลงที่มีราคาสูง ปัญหาเรื่องประเพณีท้องถิ่นเช่น รำกลองยาว รำเคียว ไม่ได้รับการสานต่อ รวมถึง ปัญหาเยาวชน ที่ไม่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือติดเกม เป็นต้น

นายก อบต.บ้านหนองโรง บอกต่อว่า จากนั้นมาสู่การวางแผนเพื่อวางระบบในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะมิติในที่จะบูรณาการระบบเริ่มที่การวางระบบสวัสดิการชุมชน โดยส่งเสริมให้มีการออมวันละบาทตั้งแต่เกิดถึงตาย การระบบของการบริหารจัดการตำบล ที่มีการส่งเสริมให้ความรู้ เรื่องการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ การสกัดสารยาฆ่าแมลงที่ทำมาจากรวมชาติ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ลดทอนเป็นศูนย์ผู้กรำกลองยาวรำเคียวให้แก่วัยรุ่น เพื่อรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

บ้านหนองโรงกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและนำอยู่ขึ้นมาได้ เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่รู้จักคิดประยุกต์ใช้ รู้จักต่อยอด อย่างเป็นระบบ จนทำให้บ้านหนองโรง มีต้นทุนทางสังคมที่สูง กลายเป็นต้นแบบชุมชนนำอยู่จนถึงทุกวันนี้ แต่ถ้าเราไม่รู้จักคิด เราจะเป็นทาสทุน ไม่รู้เท่าทันสังคม กลายเป็นชุมชนท้องถิ่นที่อ่อนแอ